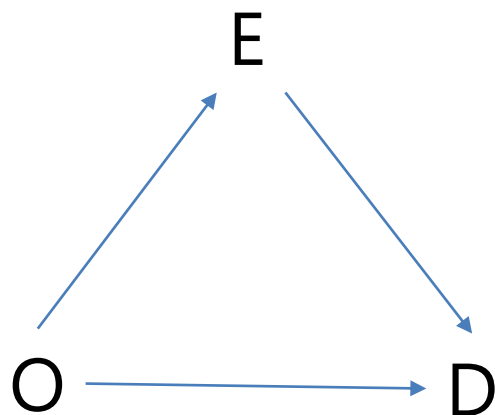

Důležitost vzdělání pro sociální stratifikaci

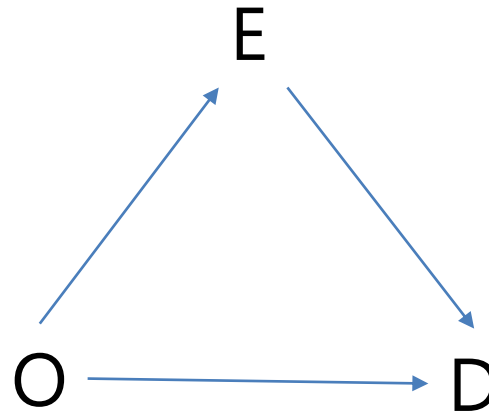
SOC172 – Sociologie stratifikace a nerovnosti

Tomáš Doseděl
dosedel@fss.muni.cz

Základní trojúhelník

Základní trojúhelník

- Vazba ED

Vliv vzdělání na dosaženou pozici
Meritokratičnost společnosti

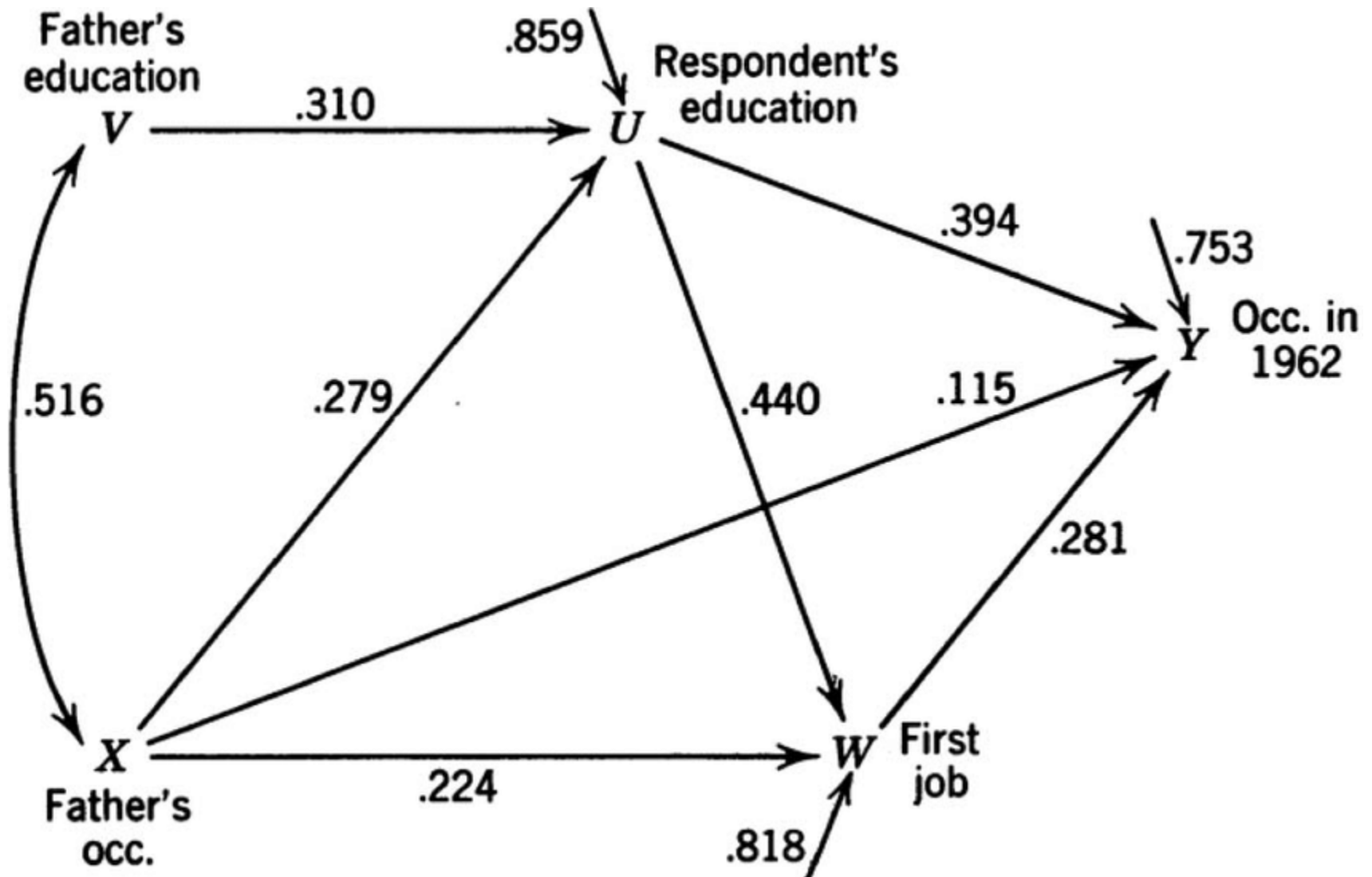
Krátké mezishrnutí

- **Vazba OD:** slábne, ale nemizí
(vliv sociálního původu)
- **Vazba OE:** mění se z kvantitativní na kvalitativní
(sociální nerovnosti ve vzdělání)
- **Vazba ED**
(návratnost vzdělání)

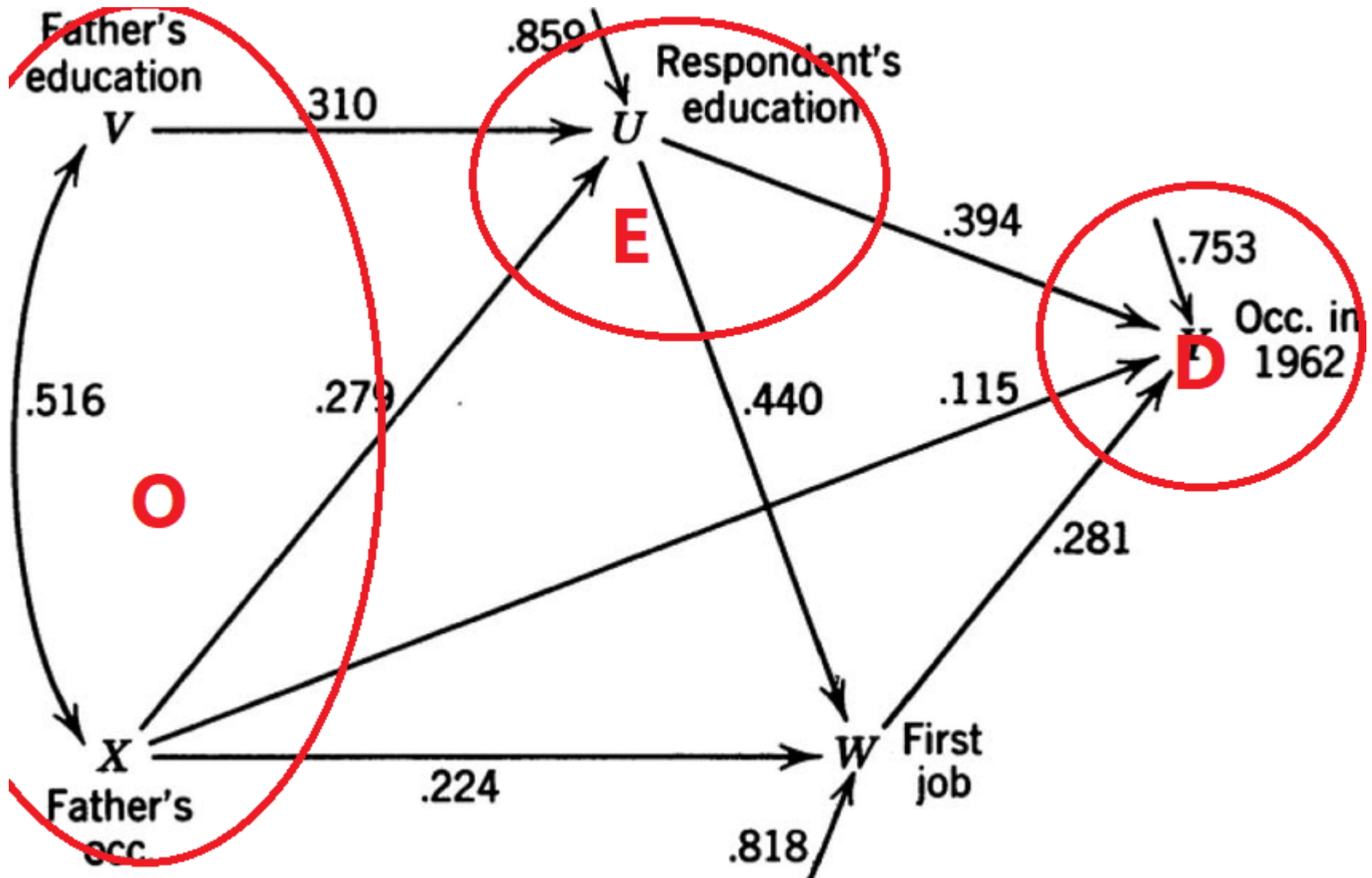
Krátké mezishrnutí

- **Vazba OD:** slábne, ale nemizí
(vliv sociálního původu)
- **Vazba OE:** mění se z kvantitativní na kvalitativní
(sociální nerovnosti ve vzdělání)
- **Vazba ED**
(návratnost vzdělání)

Blau Duncan's model

Blau Duncan's model

Lidský kapitál

- Harry Becker, Jacob Mincer
- Schopnost zaměstnance vykonávat kvalitně určité povolání závisí na jeho kvalifikaci (vzdělání) a zkušenostech (délka praxe)

Lidský kapitál

- **Mincerova rovnice:**

$$W = a * EDUCATION + b * EXPERIENCES$$

W – příjem

EDUCATION – počet let strávených ve vzdělávacím systému

EXPERIENCES – počet let na trhu práce

Lidský kapitál

- **Mincerova rovnice:**

$$\ln W = a1 * E_{Z\check{s}} + a2 * E_{S\check{s}} + a3 * E_{V\check{s}} + b * EXP + \text{další charakteristiky}$$

Lidský kapitál

- **Mincerova rovnice:**

$$\ln W = a1 * E_{Z\check{s}} + a2 * E_{S\check{s}} + a3 * E_{V\check{s}} + b * EXP + \text{další charakteristiky}$$

gender

obor studia

bydliště

manželský stav

...

Vliv vzdělání

- Jak v sociálně stratifikačních modelech, tak v ekonomických teoriích je vzdělání důležitým determinantem úspěchu
- Předpokládá se totiž, že lidé s vyšším vzděláním jsou schopni pracovat kvalitněji
- A je proto v zájmu zaměstnavatele dávat jim při přijímacím pohovoru přednost

Historický exkurz

- 1960^s: Blau Duncanův model
- 1970^s: inflace diplomů
- 1980^s: nástup technologií
- 1990^s: polarizační hypotéza
- 2000^s: změna založená na rutině
- 2010^s: ???

Inflace vzdělání

- V 1970s došlo k otevření západních univerzit širší veřejnosti
- (kulturní a sexuální revoluce, feminismus, hippies, Vietnam...)
- Tradiční učenci začali mít obavu, jestli nedojde k inflaci diplomů (inflation of credentials)
- Randal Collins: The Credential Society
- Bourdieu, Passeron, Beck, Keller

Inflace vzdělání

Když je na
nějakém trhu
přebytek
nějakého zboží,
dochází k poklesu ceny

Inflace vzdělání

Když je na
trhu práce
přebytek

lidí s vysokoškolskými diplomy,
dochází k poklesu ceny

Signalizační teorie

- vzdělání signalizuje určité osobní vlastnosti (schopnost sledovat cíl, schopnost pracovat v týmu...)
- a „v podstatě nezáleží na tom, co člověk vystuduje“
- Michael Spence

Tady něco nesedí

- V 1980s stále k žádné inflaci vzdělání nedošlo, přesto že lidí s VŠ diplomem výrazně přibylo
- Jak to zdůvodnit?

Technologická změna

- Vysvětlení: na trhu práce se objevily nové technologie (elektronické počítače)
- Pro jejich obsluhu je potřeba vyšší kvalifikace, ideálně VŠ vzdělání
- Trh práce je tak deformován směrem k vyšším dovednostem (**skill-biased technological change, SBTC**)

Technologická změna

- **skill-biased technological change, SBTC**
- Lidé s vyššími dovednostmi jsou na trhu práce odměňováni (vyšší jistotou zaměstnání, vyšším platem), zatímco
- Lidé bez kvalifikace jsou z trhu práce vytlačováni (globalizace, outsourcing práce do [rozvojových](#) zemí, zlevnění mezinárodní dopravy...)

Tady něco neseďí

- V 1990s se růst příjmů VŠ zastavil, ale lidé bez kvalifikace nebyli zcela vytlačeni
- S počítačem už umí pracovat každý „skladník ve šroubárně“, není potřeba VŠ
- Jak to zdůvodnit?

Polarizační hypotéza

- Lidé s vyšší kvalifikací jsou trhem práce oceňováni na základě svých dovedností
- S bohatnutím nejvyšších vrstev ale roste potřeba lidí ve službách (zahradníci, maséři, au-pair, pečovatelé, kurýři pro rozvoz pizzy, květin...)
- Trh práce se **polarizuje** – nárůst odměn na nejvyšším i nejnižším pólu vzdělanostního spektra

Tady něco neseďí

- V 2000s nevysvětlitelně mizí pracovní pozice uvnitř vzdělanostního spektra
- (sekretářky, bankovní úředníci)
- Jak to zdůvodnit?

Rutinizace

- Technologická změna založená na rutině
- **Routine-biased technological change (RBTC)**
- Na trhu práce jsou oceňováni zaměstnanci, kteří vykonávají nerutinní práci
- Rutinní práce je snadno nahraditelná stroji
- Technologická změna založená na úkolech
- **Task-biased technological change (TBTC)**

Rutinizace

- Sekretářka = počítač s Wordem a Outlookem
- Bankovní úředník = internetové bankovníctví
- Operátor v pásové výrobě = robot
- ...

<https://www.youtube.com/watch?v=sjAZGUcjrP8>

<https://www.youtube.com/watch?v=JXkMevbjga4>

Technologický obrat

- 2010s: nástup umělé inteligence
- I činnosti, které byly dříve považovány za odborné, se najednou jeví jako rutinní
- Řízení automobilu, posuzování právních dokumentů, práce novinářů, medicína

Technologický obrat

V Česku se u voleb uplatnil robot. Pro ČTK psal zprávy

8. října 2018 9:08

Česká tisková agentura využila během víkendových voleb i automat. Ten pomáhal editorům a redaktorům při přepisování dat z Českého statistického úřadu.

Reklama

CZC.CZ

**Chtějte to nejlepší
pro svou kancelář**

KOLUMBIJSKÁ KÁVA JAKO DÁREK

Technologický obrat

- Poprvé v historii technologická změna odebírá pracovní pozice všem vzdělanostním skupinám a nepřidává žádné nové
- Jaká bude role vzdělání?